

TYMCZASOWE ARESZTOWANIE

Standardy, które nie przyjęły się w Polsce.
Dlaczego jest źle? Jak powinno być?

Autorzy

Zuzanna Ganczewska
Wojciech Górski
Piotr Kładoczny
Piotr Kubaszewski

Mikołaj Małecki
Bartosz Wierciński
Mikołaj Słomka
Szymon Tarapata
Dominik Zajęc

TYMCZASOWE ARESztOWANIE

Standardy, które nie przyjęły się w Polsce.
Dlaczego jest źle? Jak powinno być?

Autorzy

Zuzanna Ganczewska

Wojciech Górowski

Piotr Kładoczny

Piotr Kubaszewski

Mikołaj Małecki

Bartosz Wierciński

Mikołaj Słomka

Szymon Tarapata

Dominik Zając

Kraków 2024

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Streszczenie	9
Wprowadzenie	15
Rozdział 1. Tymczasowe aresztowanie jako element systemu środków zapobiegawczych	23
Dominik Zając, Szymon Tarapata, Wojciech Górski, Mikołaj Słomka, Mikołaj Małecki	
Rozdział 2. Tymczasowe aresztowanie a prawo do wolności osobistej: Europejski Trybunał Praw Człowieka i powtarzające się naruszenia	29
Zuzanna Ganczewska	
Rozdział 3. Prawa i wolności konstytucyjne poświęcone w celu zabezpieczenia procesu	45
Dominik Zając, Szymon Tarapata, Wojciech Górski, Mikołaj Małecki, Mikołaj Słomka	
Rozdział 4. Ramy prawne tymczasowego aresztowania	55
Dominik Zając, Szymon Tarapata, Wojciech Górski, Mikołaj Małecki, Mikołaj Słomka	
Rozdział 5. Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania w świetle danych statystycznych	63
Bartosz Wierciński	
Rozdział 6. Kontekst stosowania tymczasowego aresztowania	87
Piotr Kładoczny	

Rozdział 7. Zmiana uwarunkowań społeczno-gospodarczych a alternatywy wobec tymczasowego aresztowania	93
Dominik Zająć, Szymon Tarapata, Wojciech Górowski, Mikołaj Małecki, Mikołaj Słomka	
Rozdział 8. Nowe metody zabezpieczenia procesu	103
Dominik Zająć, Szymon Tarapata, Wojciech Górowski, Mikołaj Małecki, Mikołaj Słomka	
Rozdział 9. Kontakt osób tymczasowo aresztowanych ze światem zewnętrznym: zmieniający się stan prawny i badania HFPC	111
Zuzanna Ganczewska	
Rozdział 10. Warunki izolacji tymczasowo aresztowanych o statusie „niebezpiecznych”	133
Dominik Zająć, Szymon Tarapata, Wojciech Górowski, Mikołaj Małecki, Mikołaj Słomka	
Rozdział 11. Tymczasowe aresztowanie w praktyce: case studies	139
Piotr Kubaszewski	
Rekomendacje	187
Autorzy	193
Literatura	195

Streszczenie

Tymczasowe aresztowanie jest środkiem zapobiegawczym stosowanym w postępowaniu karnym dla zabezpieczenia jego prawidłowego toku. W procesie kontroli wniosków prokuratorskich o zastosowanie tymczasowego aresztowania sądy powinny dokonywać głębokiej analizy realnych zagrożeń istniejących w danej sprawie i w oparciu o tak przeprowadzoną analizę orzekać o konieczności stosowania środków zapobiegawczych. W praktyce dostrzeżono jednak, że organy ścigania dokonują niepoprawnej, zawyżonej identyfikacji ryzyk grożących postępowaniu dowodowemu, co skutkuje składaniem wniosków o zastosowanie tymczasowego aresztowania w sprawach, w których w rzeczywistości nie zachodzi konieczność orzekania tego środka.

Nadużywanie tymczasowego aresztowania stanowi w Polsce problem systemowy. Czternaście lat po wydaniu wyroku w sprawie *Kauczor przeciwko Polsce*, problemy stwierdzone przez Trybunał nadal pozostają aktualne. Choć w 2014 r. za wykonane uznane zostały orzeczenia ETPC z grupy *Trzaska przeciwko Polsce*, czas pokazuje, że decyzja ta była przedwczesna. Aktualnie Komitet Ministrów Rady Europy nadzoruje wykonanie dziesięciu orzeczeń z grupy *Burza przeciwko Polsce*, w których Trybunał stwierdził naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji w związku z długotrwałym stosowaniem tymczasowego aresztowania i niespełnianymi wymogów konwencyjnych uzasadnieniami kolejnych przedłużeń pozbawienia wolności podejrzanych i oskarżonych.

W tym zakresie ETPC odnotowywał w szczególności brak indywidualizacji i konkretyzacji przesłanek czy posługiwanie się domniemaniami, przede wszystkim związanymi z opieraniem obawy mactwa na zagrożeniu surową karą pozbawienia wolności. Problemem w ocenie Trybunału jest również sprawność rozpoznawania zażaleń na postanowienia o zastosowaniu i przedłużeniu stosowania najbardziej dolegliwego środka zapobiegawczego – w tym zakresie Trybunał stwierdzał naruszenie przez Polskę standardu wynikającego z art. 5 ust. 4 Konwencji.

Tymczasowe aresztowanie stanowi nie tylko ingerencję w wolność osobistą jednostki, ale i jej inne prawa i wolności konstytucyjne – prawo do poszanowania życia rodzinnego, wpływania na proces wychowania dziecka, prawo do prywatności. Wpływa znacząco na możliwość prowadzenia działalności gospodarczej i pracy, dostęp do świadczeń zdrowotnych czy dobre imię jednostki. Organy wymiaru sprawiedliwości, podejmując decyzje o konieczności stosowania środków zapobiegawczych powinny wprost korzystać z testu proporcjonalności i podejmując konkretną decyzję mieć na uwadze skalę ingerencji, jakiej dokonują w życie osoby objętej toczącym się postępowaniem. Stąd też jego stosowanie powinno opierać się na szczególnie rygorystycznej ocenie.

Po pierwsze, zaistnieć musi duże prawdopodobieństwo, że oskarżony (podejrzany) popełnił przestępstwo. Zarazem sąd orzekający powinien oceniać zasadność stosowania tymczasowego aresztowania z punktu widzenia konkretnego zarzutu stawianego oskarżonemu.

Po drugie, wystąpić musi realne ryzyko destabilizacji toczącej się sprawy karnej ze strony podejrzanego/oskarżonego, ewentualnie – realne ryzyko popełnienia przez niego nowego, ciężkiego przestępstwa. Regulacje prawne określające przesłanki stosowania tymczasowego aresztowania mogą zostać zinterpretowane w zgodzie ze standardem konstytucyjnym, by zapewnić omawianemu środkowi właściwe miejsce w systemie prawnym, a jego stosowaniu odpowiednie proporcje związane z koniecznością zabezpieczenia toku postępowania karnego.

Błędy związane z wykładnią lub bezrefleksyjną praktyką stosowania prawa uzasadniają wprowadzenie zmian legislacyjnych, doprecyzowujących, zawężających lub zmieniających przesłanki stosowania środków zapobiegawczych w celu osiągnięcia stanu zgodności

ustawodawstwa zwykłego i praktyki jego stosowania z regulacjami konstytucyjnymi.

Średnia liczba osób tymczasowo aresztowanych w Polsce wykazywała w ostatnich latach tendencję wzrostową, szczególnie gdy wziąć pod uwagę perspektywę długoterminową – i chociaż ostatnie dane wskazują na jej ustabilizowanie, to stabilizacja ta nastąpiła na bardzo wysokim pułapie. Kontrola sądowa wniosków o zastosowanie i przedłużenie tymczasowego aresztowania wciąż pozostaje mało rygorystyczna, co w połączeniu z rosnącą liczbą tych wniosków prowadzi do coraz częstszego orzekania o zastosowaniu oraz przedłużeniu stosowania tego środka. Zażalenia na postanowienia dotyczące tymczasowego aresztowania jedynie w marginalnym odsetku spraw prowadziły do uchylenia tymczasowego aresztowania, a odsetek ten – zwłaszcza w przypadku postępowań przed sądami okręgowymi – uległ w ostatnich latach dalszemu pomniejszeniu.

W latach 2018-2022 wzrosła średnia długość tymczasowego aresztowania w postępowaniach przed sądami rejonowymi oraz okręgowymi. Lawinowo powiększyła się w ciągu ostatnich pięciu lat liczba osób tymczasowo aresztowanych na długie okresy (powyżej dwunastu miesięcy) w postępowaniu przygotowawczym, co budzi jeszcze większe zastrzeżenia po uwzględnieniu jedynie sporadycznego występowania takich przypadków jeszcze w latach 2013-2017. Rosnąca liczba osób długotrwale tymczasowo aresztowanych w postępowaniu przygotowawczym była w ostatnich latach skorelowana z wydłużającym się stale czasem trwania tych postępowań.

Zmiany w otaczającym świecie nie pozostają bez wpływu na ocenę kryteriów prawnych i praktyki stosowania tymczasowego aresztowania z perspektywy wymogów konieczności i proporcjonalności. Ze względu na zacieśnienie współpracy międzynarodowej oraz rozwój w zakresie technologii, areszt w wielu przypadkach uznać należy za nieproporcjonalną ingerencję w sferę wolności konstytucyjnych. Dotyczy to także tych sytuacji, w których jeszcze dwie dekady temu środek izolacyjny zostałby uznany za proporcjonalny. Areszt nie jest bowiem odpłatą/karą za popełniony czyn, ale jedynie narzędziem zabezpieczającym proces. Jeśli ze względu na zmiany społeczne i technologiczne owo zabezpieczenie może być zapewnione w sposób mniej inwazyjny, ustawodawca ma obowiązek z niego skorzystać.

W przypadku polskiego systemu prawa konieczne jest wprowadzenie dodatkowych instrumentów zapobiegawczych, cechujących się mniejszą dolegliwością niż areszt i większą skutecznością niż środki wolnościowe.

Dostrzeżenia wymaga również, że obecne uregulowania zawarte w k.p.k. co do kontaktu z obrońcą na etapie postępowania przygotowawczego nie spełniają minimalnych standardów wynikających z prawa unijnego. Za wadliwą należy uznać praktykę polegającą na wydawaniu jednokrotnych zezwoleń na kontakt podejrzanego/oskarżonego z obrońcą czy wynikające z wewnętrznych uregulowań w Aresztach Śledczych ograniczenia w przedmiocie kontaktu telefonicznego osadzonych z obrońcami.

Zastosowanie tymczasowego aresztowania wiąże się ze skrajnym ograniczeniem kontaktu ze światem zewnętrznym, znacznie bardziej restrykcyjnym niż w przypadku więźniów odbywających karę pozbawienia wolności. Na gruncie nowelizacji Kodeksu karnego wykonawczego z 2022 r. szczególnie daleko idącym ograniczeniom poddany został kontakt telefoniczny osób tymczasowo aresztowanych, które z osobami innymi niż obrońca skontaktować się mogą wyłącznie w szczególnie uzasadnionych przypadkach, każdorazowo za zgodą organu, do którego dyspozycji pozostają. Taka regulacja pozostaje w sprzeczności z orzecznictwem ETPC i rekomendacjami CPT. Praktyka (nie)zezwalania tymczasowo aresztowanym na utrzymywanie kontaktu telefonicznego z bliskimi jednak jeszcze przed wejściem w życie nowych przepisów budziła poważne zaniepokojenie.

W toku prac nad niniejszym opracowaniem HFPC analizowała praktykę prokuratur regionalnych, okręgowych i rejonowych w zakresie wyrażania zgód na kontakt telefoniczny osoby tymczasowo aresztowanej z obrońcą i innymi osobami w latach 2018-2022. Z danych udostępnionych przez 48 prokuratur wynika, że:

- a. około połowa wniosków o wyrażenie zgody na kontakt telefoniczny z innymi niż obrońca osobami rozpatrywana jest negatywnie, a w przypadku prokuratur regionalnych odsetek ten jest jeszcze wyższy i sięga nawet 75%,
- b. odsetek ten nie zmienił się w okresie pandemii pomimo czasowego braku możliwości korzystania z wideń,

Streszczenie

- c. odsetek odmów udzielenia zgody na kontakt telefoniczny z obrońcą utrzymuje się na stosunkowo wysokim poziomie, od 9% w 2018 r. do 17% w 2020 r.

W oparciu o przytoczone obserwacje autorzy wskazują na konkretne rekomendacje i postulaty zmian w prawie i praktyce. Zostały one zawarte w końcowej części pracy.

Wprowadzenie

Stosowanie tymczasowego aresztowania w Polsce odbiega od podstawowych standardów wyznaczonych przez polską Konstytucję i umowy międzynarodowe. Winę za ten stan rzeczy ponosi przede wszystkim praktyka stosowania istniejących przepisów, będąca pokłosiem między innymi narastających problemów systemowych związanych z funkcjonowaniem całego wymiaru sprawiedliwości.

Tymczasowe aresztowanie jest najdotkliwszym spośród środków zapobiegawczych. Instytucja ta w swoim obecnym kształcie polega na objęciu przez państwo absolutnej kontroli nad podejrzanym/oskarżonym, zaś reżim jej wykonywania swoją dolegliwością wykracza nawet poza standardowe ramy warunków odbywania kary pozbawienia wolności.

Sytuacja ta wzbudza uzasadnione obiekcje. Tymczasowe aresztowanie nie jest środkiem, który ma być reakcją państwa na czyn zawiniony przez oskarżonego – rolę tę spełniać ma kara. Jego stosowanie nie ma być więc odpłatą za wyrządzone zło, ale ma za zadanie zabezpieczenie prawidłowego toku sprawy karnej aż do chwili rozpoczęcia wykonywania kary.

Środek ten stosowany jest wobec osoby w świetle prawa niewinnej, a ingerencja państwa w jej prawa i wolności musi zasadać się na proporcjonalności ryzyka stwarzanego przez oskarżonego względem trwającego postępowania.

Wraz ze zmianami społeczno-gospodarczymi zmianie ulega specyfika postępowań, w których stosowane jest tymczasowe aresztowanie. Kiedyś środek ten najczęściej stosowany był w sprawach typowo kryminalnych, głównie w przypadku postawienia zatrzymanemu zarzutu przestępstwa godzącego w życie i zdrowie, wobec sprawców rozbojów czy członków grup przestępczych o charakterze zbrojnym. Współcześnie coraz częściej środki przymusu o charakterze izolacyjnym stosowane są w sprawach karnych gospodarczych, w których zarzuty kierowane są przeciwko przedsiębiorcom, biznesmenom, menadżerom i innym przedstawicielom zawodów z grupy tzw. „białych kołnierzyków”, mimo że są to typowo sprawy obracające się wokół analizy dokumentacji i danych, w przypadku których tymczasowy areszt jest systemowo środkiem nieuzasadnionym i nieproporcjonalnym.

Prowadzi to także do zwiększenia liczby przedsiębiorców przebywających w warunkach tymczasowego aresztowania. Warunki izolacji penitencjarnej, które pierwotnie dostosowane były do zagrożeń stwarzanych przez najbrutalniejszych sprawców, zaczynają stawać się rzeczywistością osób, które trafiają do tymczasowego aresztu nie ze względu na dokonanie ataku na takie dobra prawne jak zdrowie czy życie, lecz z powodu czynów godzących w wiarygodność dokumentów czy pewność obrotu gospodarczego.

Państwo, którego troską powinno być każdorazowo zachowanie równowagi pomiędzy intensywnością ingerencji w wolność jednostki oraz realizacją innych, ważnych interesów, staje przed wyzwaniem uadekwatnienia systemu środków zapobiegawczych w stosunku do przeobrażeń cywilizacyjnych i technologicznych.

Tymczasowe aresztowanie jako środek zapobiegawczy jest pozbawieniem człowieka wolności. Nie można zapominać, że pozbawienie wolności jest bardzo dotkliwą ingerencją w dobra osobiste obywatela. Tymczasowe aresztowanie jako instytucja prawna nie jest środkiem dla zapewnienia komfortu pracy policji i prokuratury, lecz sytuacją, w ramach której system prawny zakłada, iż na organach ścigania zaczynają ciążyć obowiązki przeprowadzenia czynności procesowych w sposób zaplanowany, celowy i szybki. Przetrzymany w areszcie obywatel jest wyłączone wyłącznie wtedy, gdy organy ścigania realizują w prawidłowy sposób swoje kompetencje, w szczególności robią wszystko,

by ograniczyć do minimum okres pozbawienia człowieka wolności bez wyroku skazującego.

Zdarza się, że organom wymiaru sprawiedliwości przychodzi oprzeć decyzję o zastosowaniu tymczasowego aresztowania w oparciu o ocenę przesłanek dokonaną pod wpływem poczucia presji społecznej. Jednocześnie przyzwyczajają się do tego, że umieszczenie obywatela w areszcie to wygaszenie emocji społecznych i moment „odetchnięcia z ulgą” – od tego czasu mogą już spokojnie realizować czynności śledcze.

Nic bardziej błędnego. Fakt znajdowania się człowieka w areszcie oznacza, że organy ścigania muszą się wyjątkowo spieszyć. Cięży na nich szczególnie odpowiedzialność, bo naruszane są prawa i wolności osoby w świetle prawa niewinnej.

Artykuł 41 polskiej Konstytucji, który reguluje podstawowe standardy tymczasowego aresztowania, w charakterystyczny sposób eksponuje konieczność pośpiechu, wymaganą od organów władzy. Osoba zatrzymana powinna być w ciągu 48 godzin przekazana do dyspozycji sądu. Po 24 godzinach trzeba ją zwolnić, jeśli nie zostanie jej doręczony postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami. Jest to jedyny przepis Konstytucji, który określa terminy na wykonanie przez instytucje państwa określonych czynności nie w miesiącach czy dniach, lecz w godzinach. Nawet przepisy o konstytucyjnych stanach nadzwyczajnych nie operują tak krótkimi terminami.

Ze wskazanych regulacji ustrojowych wynikają bardzo istotne informacje i wytyczne, wskazujące przede wszystkim na to, że całe postępowanie przygotowawcze, szczególnie takie, w którym stosowany jest izolacyjny środek zapobiegawczy, musi być prowadzone pod presją czasu. Usprawiedliwieniem przetrzymywania człowieka w areszcie jest konieczność wykonania określonych czynności śledczych, które mogłyby zostać przez niego utrudnione lub uniemożliwione. Areszt traci ustrojowe usprawiedliwienie, jeśli działania w przedjurysdykcyjnej fazie procesu są prowadzone w sposób niezorganizowany, niecelowy lub – co gorsza – opieszale. Nie ma podstaw, by pozbawiać obywatela wolności, jeśli organy władzy nie wykonują swych powinności w sposób należyty, a więc – w omawianym przypadku – między innymi w maksymalnie krótkim czasie.

Zasada ta pozostaje aktualna w ramach instytucji przedłużania tymczasowego aresztowania. Sąd przed podjęciem decyzji o przedłużeniu

aresztu powinien rozliczyć prokuratora z dotychczas przeprowadzonych czynności. Czy wykorzystał czas, którym dysponował, by jak najsprawniej posuwać się w czynnościach zmierzających do sformułowania oskarżenia? Czy ma realny i udokumentowany plan dalszych działań? Jeśli nie, człowiek powinien być wypuszczony na wolność, ponieważ dalsze naruszanie jego konstytucyjnych praw nie jest już usprawiedliwione.

Należy pamiętać, że sąd podejmujący decyzję o stosowaniu środka zapobiegawczego nie jest zakładnikiem prokuratury, lecz organem wymiaru sprawiedliwości, który musi baczyć, czy przestrzegane są prawa i wolności człowieka. To prokurator, a nie sąd ponosi winę za nieudolne i nieprofesjonalne przygotowanie aktu oskarżenia. Przedłużanie okresu tymczasowego aresztowania w sposób automatyczny, bez weryfikacji postępów w pracach organów ścigania, oznacza zaniechanie sprawowania przez sąd realnej kontroli przestrzegania praw i wolności obywatela, jest więc naruszeniem Konstytucji.

Tymczasowe aresztowanie jako jedna z form zabezpieczenia prawidłowego toku procesu karnego jest instytucją prawną, której kształt wyznaczony przez prawo oraz praktyka stosowania w dużym stopniu zależy od otoczenia, w jakim funkcjonują organy wymiaru sprawiedliwości. Inaczej postrzegane będzie w ustroju niedemokratycznym, odmiennie zaś w warunkach demokracji konstytucyjnej, szanującej prawa i wolności człowieka.

Niepokoić musi rozdźwięk między deklarowanymi przez obowiązujące przepisy standardami państwa prawa a praktyką stosowania środków zapobiegawczych, w ramach której standard ten „nie przyjął się”. Identyfikacja powodów tego stanu rzeczy („Dlaczego jest źle”) i określenie pożądanых kierunków zmiany sytuacji prawnej („Jak powinno być”) jest celem książki, którą oddajemy do rąk czytelników.

W niniejszym opracowaniu przyglądamy się tymczasowemu aresztowaniu jako instytucji prawnej i narzędziu wykorzystywanemu często w praktyce wymiaru sprawiedliwości, analizując obowiązujące przepisy, spotykane praktyki, zgromadzone dane statystyczne oraz konfrontując je ze standardami wynikającymi z przynależności Polski do wspólnoty europejskiej jako strony międzynarodowych konwencji chroniących prawa człowieka.

Książka składa się z 11 rozdziałów oraz rekomendacji, w których wskazujemy konieczne kierunki zmian obowiązujących przepisów.

W rozdziale 1 wskazaliśmy konstytucyjne podstawy stosowania tymczasowego aresztowania w Polsce oraz scharakteryzowaliśmy ryzyka procesowe, którym stosowanie tej instytucji ma przeciwdziałać.

Rozdział 2 to analiza konfliktu pomiędzy prawem do wolności osobistej, które przysługuje osobom nieprawomocnie skazanym, a instytucją tymczasowego aresztowania, przeprowadzona na gruncie standardów strasburskich i w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

W rozdziale 3 opisaliśmy prawa i wolności konstytucyjne, które doznają poświęcenia w celu zabezpieczenia prawidłowego toku procesu karnego w związku ze stosowaniem tymczasowego aresztowania. Przedstawiliśmy test proporcjonalności, który powinien przeciwdziałać ryzyku dysproporcji pomiędzy wagą poświęcanych dóbr, w tym praw osób trzecich, a interesem postępowania karnego.

Tematem rozdziału 4 stały się ramy prawne, zawarte w polskiej procedurze karnej, które wskazują na przesłanki stosowania tymczasowego aresztowania wraz ze wskazaniem ich konstytucyjnych źródeł.

Zagadnienie praktyki stosowania tymczasowego aresztowania w świetle danych statystycznych przedstawione zostało w rozdziale 5. Przedstawiliśmy dane dotyczące liczby osób tymczasowo aresztowanych, liczby wniosków o zastosowanie oraz przedłużenie okresu tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym oraz dane co do ich skuteczności, liczby zażaleń na postanowienia w zakresie stosowania tymczasowego aresztowania oraz informacje co do ich skuteczności, długości trwania tymczasowego aresztowania, a także dane dotyczące wpływu długości postępowania przygotowawczego na czas trwania tymczasowego aresztu.

W rozdziale 6 przedstawiliśmy szeroki kontekst stosowania tymczasowego aresztowania w Polsce – z uwzględnieniem skutków płynących z połączenia politycznej funkcji Ministra Sprawiedliwości z rolą Prokuratora Generalnego czy nieprawidłowych praktyk obserwowanych w sądach, wzmocnianych dodatkowo przez efekt mrozący budowany przez polityczne próby ingerencji w niezależność i niezawisłość sędziowską. Wskazujemy również na rozszerzenie możliwości stosowania tymczasowego aresztowania na kanwie zaostrożania sankcji przewidzianych w Kodeksie karnym.

Rozdział 7 analizuje wpływ zmian społecznych, ekonomicznych i technologicznych, które to pozostają nieobojętne dla oceny zasadności ryzyka zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego, szczególnie w kontekście postępującej integracji europejskiej i współpracy organów ścigania państw członkowskich.

Nowe metody zabezpieczenia procesu przedstawiliśmy w rozdziale 8. Omawiamy w nim możliwe alternatywy dla tymczasowego aresztowania, takie jak areszt domowy z wykorzystaniem Systemu Dozoru Elektronicznego, areszt domowy z zastosowaniem zagłuszania sieci i monitoringiem wizyjnym, zdalny monitoring miejsca pobytu, zakaz zbliżania się do określonych osób/kontaktów z osobami współoskarżonymi czy areszt nocny/obowiązek noclegowy.

Rozdział 9 poświęcony został kontaktom osób tymczasowo aresztowanych ze światem zewnętrznym. Scharakteryzowaliśmy ewolucję stanu prawnego w tym zakresie, konfrontując ją z perspektywą standardów, które wyznaczają prawa człowieka. Szeroko przedstawiliśmy obraz kontaktów ze światem zewnętrznym, jaki wyłania się z praktyki – w oparciu o badania przeprowadzone przez Helsińską Fundację Praw Człowieka.

Rozdział 10 poświęcony został warunkom izolacji, w jakich odbywa się stosowanie omawianego środka zapobiegawczego w przypadku sprawców ze statusem „niebezpiecznych”.

W rozdziale 11 przedstawiliśmy rzeczywiste przypadki zastosowania przepisów o tymczasowym aresztowaniu. W obszernym materiale prezentujemy wyciągi z akt postępowania prokuratorskich i sądowych konkretnych spraw aresztowych z okresu ostatnich 5 lat. Zebrane materiały podzieliliśmy na sprawy dotyczące przewlekłości stosowania tymczasowego aresztowania oraz na sprawy egzemplifikujące uniemożliwienie kontaktów tymczasowo aresztowanego ze światem zewnętrznym.

Opracowanie powstało na bazie raportów zaprezentowanych w 2023 r. przez Helsińską Fundację Praw Człowieka: *O standardzie, który się nie przyjął (w Polsce). Praktyka stosowania tymczasowego aresztowania w świetle przepisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*¹ i Krakowski Instytut Prawa Karnego Fundacja: *Tymczasowe aresztowanie w Polsce*.

---

1 Zob. Z. Ganczewska, P. Kładoczny (red.), P. Kubaszewski, B. Wierczyński, *O standardzie...*, < <https://hfnr.pl/publikacje/raport-praktyka-stosowania-tymczasowego-aresztowania-2023> >, dostęp: 12 grudnia 2023 r.

*Dlaczego jest źle? Jak powinno być? Analiza prawna na tle przepisów państw Europy*².

Efektom współpracy obu fundacji zaangażowanych w ochronę praw i wolności obywatelskich jest opracowanie, które adresujemy do wszystkich osób utożsamiających się z ideami demokratycznego państwa prawa.

W książce prezentujemy spójne postulaty zmian w przepisach o tymczasowym aresztowaniu, wypracowane przez autorów. Wierzymy, że ich wdrożenie poprawi stan przestrzegania praw i wolności obywatela w Polsce, w tak newralgicznym obszarze funkcjonowania państwa prawnego jak wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych, w ramach których państwo wkracza w najdotkliwszy sposób w wolności człowieka, gwarantowane konwencyjnie i konstytucyjnie. Państwo, rzecz jasna, ma prawo to czynić, jednak jedynie na podstawie i w granicach prawa – rzetelnie tworzonego, właściwie interpretowanego i racjonalnie stosowanego, szanując fundamentalne prawa demokracji konstytucyjnej.

---

2 Zob. S. Tarapata, D. Zając, W. Górski, M. Słomka, *Tymczasowe...*, < https://kipk.pl/ekspertyzy/tymczasowe_aresztowanie_raport/ >, dostęp: 12 grudnia 2023 r.